

Jela Krečič
KNJIGA DRUGIH

Slavoju z ljubeznijo

Prolog:

O tem, kako se znebiti dolga na pogrebu

Ko se je s kolesom peljal proti Žalam, je zaznal, da se je Zemlja zdaj dovolj očitno premaknila proti soncu in se sneg, če si bo slučajno drznil zapasti sredi aprila, ne bo obdržal. A menjavanje letnih časov ni bilo nekaj, kar bi Klemna zares zaposlovalo.

Tudi o pogrebu ni hotel razmišljati, a temu se zdaj pač ni mogel izogniti. Drugače od večine ljudi Klemnu skupinske oblike žalovanja niso prišle do živega, še manj se je hotel ukvarjati z njimi – tudi ko mu je umrl oče, se ni pretirano vznemirjal. Pogrebi so bili potrata časa, je menil, maziljenje človeškega strahu pred minevanjem in obupan poskus, kako smisel najti tam, kjer ga očitno ni bilo. V smrti ni videl ničesar zanimivega, nič, kar bi izzivalo njegovega duha. Pravo vprašanje je zanj bilo, kako optimizirati vezje na robotu »reševalcu«, da ga morebitna jedrska nesreča – zaradi katere so ga sploh izdelovali – ne bi uničila ali vsaj ne, preden mu bo uspelo poslati pomembne informacije o kontaminaciji v bazo.

Jasno, pogreba se ni udeležil zaradi pokojnice, od katere so se hoteli dostojanstveno posloviti njeni svojci. Konec koncev je bila Lovrova babica Kristina že zelo stara gospa, s katero ni imel nič. No, skoraj nič, če odšteje poletje 1986. Tedaj, ko se je z vrstniki na

Glinškovi prvič zavedel, kaj pomeni svetovno nogometno prvenstvo, ko je prvič zares spremljal tekme in potem poskušal Maradonovo preigravanje ponoviti na njihovem lastnem uličnem nogometnem prvenstvu, je ob Lovrovi babici Kristini tudi prvič zaznal, kako čuden je lahko svet odraslih.

Babi Kristina jim je, ko so ravno gledali kakšen posnetek tekme s prvenstva, rada razlagala o ljubezni. »S punco morate ravnati kot z diamantom, razumete, fantje? Ženska je bog, če je kdajkoli obstajal kakšen!« A ni bilo potrebno veliko, morda le kakšen telefonski pogovor s hčerko, da se je njeno razpoloženje povsem spremenilo: »Ženske so najnižja oblika bivanja, ki še ni prišla do uvida, da so usta čisto dobra tudi za molčanje!« Toda po džintoniku je tudi o tej ugotovitvi podvomila in sklenila: »Ženske tako rade rečejo, da se bolje razumejo z moškimi kot z ženskami, a fantje moji ... Sama sem prišla do tega, da obstaja toliko dobrih, lepih, inteligentnih žensk in tako malo dobrih moških.« Če je v tonik dolila še malo džina, pa je svoj gnev do moškega sveta še zašilila: »Nič ste, nič, in veseli bodite, da vas bo sploh kdaj kakšna povohala. In če vas bo, vedite, da si tega ne zaslužite!«

Prav med tistim nogometnim prvenstvom se je babi Kristina tudi odločila, da so dvanajstletni fantje dovolj odrasli, da lahko ob spremljanju tekem pokusijo prvo pivo. »Del vzgoje je tudi to, da se naučite, kateri alkohol sodi h kakšni priložnosti. V naši kulturi se

nogomet tradicionalno gleda ob čaši piva. Ker sem bolj človek plemenitih pijač, nikoli ne gledam športa, kvečjemu kakšno opero ali pa dramo.« In ker je k nogometu, pivu in tudi k plemenitim pijačam leta 1986 sodila še cigareta, so mulci pri babi Kristini tudi prvič poskusili kaditi. Kljub vsem njenim naporom, da bi jim priskrbela dobro izobrazbo, je babi Kristina pri svojih učencih dosegla nasproten učinek od nadejanega. V življenju so se vse od obiska pri njej oteпали piva, cigaret in zelo dolgo tudi žensk, a je na srečo vsaj ljubezen do nogometa ostala neomadeževana. Klemen se je ob misli na rdeče kodre babice Kristine, po katerih je šarila s svojimi tankimi prsti, odetimi v dragulje in obrobljenimi z živo rdečimi nohti, v dimu svojih nešteti cigaret, pri sebi vendarle nasmehnil. Neka doba je končana, ga je prešinito, a je hitro dojel, da ni z današnjim pogrebom končana nobena era, le babica Kristina je enkrat in za vselej končana.

10
11

A ti rani spomini nanjo niso bili razlog, da je Klemen to aprilsko jutro kolesaril na Žale. Razlog je bil njen vnuk Lovro, njegov prijatelj, sošolec iz osnovne šole in gimnazije, ki ga je poznal vse življenje. Resnici na ljubo ga je zadnja leta vse manj poznal, in če ne bi bilo facebooka, se mu ne bi niti sanjalo, da je Lovro uspešen pravnik in zdaj še uspešno poročen pravnik in čisto po novem pravnik, ki mu je umrla babica. A če je bil iskren, ni šel na pogreb niti zaradi babi Kristine niti zaradi Lovra.

Tja je šel preprosto iz čiste nuje. Na duši mu je ležala stara obveznost, stari dolg. Ko sta še hodila v gimnazijo, mu je Lovro posodil knjigo, a mu je Klemen ni nikoli vrnil. Lovro je bil dovolj prostodušen, da je nanjo pozabil, a Klemen je bil iz drugačnega testa.

Saj ni bil pretirano pedanten, tudi ne redoljuben, glede večine stvari v življenju je bil površen in tudi v komunikaciji z ljudmi je bil nespreten, tako da so nespornosti v njegovem življenju vzklili čisto po nepotrebnem v najbolj vsakdanjih interakcijah. Pogosto je pozabil jesti, če se je ravno ukvarjal s kakšnim načrtom ali če ga je spet zapeljala računalniška igra *World of Warcraft*. A potem so bile druge stvari, na videz nepomembne reči, ki so v določenem trenutku dobile vso Klemnovo pozornost. Ko se je, denimo, na tipkovnici njegovega računalnika nabral prah, ga je celega razstavil in tako precizno očistil vse njegove dele in delčke, da bi lahko na njem izvedli odprto operacijo srca. Razni predmeti in dejavnosti so bili deležni njegove prekomerne skrbnosti, ki bi jo marsikdo označil za obsesionalno nevrozo. A sam se s stvarmi, ki so ga žulile, ni znal soočati na noben drug način. Edino spodobno je bilo, da je bil obsesionalen tudi glede svoje obsesije, zato je vsaki od njih naklonil ves svoj čas in vso svojo prizadevnost.

Samo vprašanje časa je bilo, kdaj bo v predalu pod posteljo, na katerega je sicer pozabil za več let, našel Lovrovo knjigo. V trenutku, ko je v knjigi prepoznal tujko, mu ni dala več miru. Ni bilo pomembno, da

mu naslov knjige ni nič pomenil, še manj njena avtorica, prav tako zdaj ni bilo važno, da je pred leti prebral le nekaj strani – ali pa še to ne. Knjigo je zdaj preprosto moral vrniti.

Osmrtnica za babico Kristino ne bi mogla iziti ob bolj primernem trenutku in je vsaj enemu človeku prinesla veliko olajšanje. Po letih, celo desetletjih, Klemen ni omahoval, takoj je vedel, kaj mu je storiti.

A obeti novega življenja brez teže nadležnega dolga se nikoli ne izidejo tako, kot si je človek predstavljal. Pogreb je vendarle pogreb, je družbeni ritual z natančno določenimi pravili, ki terja nekaj iznajdljivosti, morda celo malo takta pri tem, kako se približati žalujočim in kako v tem žalostnem kontekstu pomoliti knjigo, ki z vsem skupaj – vsaj za žalujoče – ni imela nič. Jasno, babi Kristina bi se v tej situaciji veliko bolje znašla kot Klemen, a to ne bi smel biti razlog za omahovanje.

Ko je prikolesaril do Frančiškove vežice, kjer je babica Kristina jemala zadnje slovo, je le štorasto segal v roke užaloščeni družini. Večine ni prepoznal; rokoval se je z debelušno žensko v črnem, ki je precej glasno hlipala, potem z gospodom, ki je dajal videz, da je tam čisto po pomoti, še najtežje pa je roko podtaknil možaku, ki je vseskozi pregledoval svoj telefon. Šele potem je prišel do Lovra in njegovih najbližnjih. Lovro ga je komaj prepoznal, a ko ga je, ga je srčno

objel in na hitro predstavil svoji ženi Sonji. Potem ga je spet objel in razčustvovan dejal: »Prišel si!«

»Sem in tokrat nisem pozabil!«

»Na kaj?«

Klemen se je zmagoslavno nasmejalo in iz torbe potegnili svoje prekletstvo: »Na knjigo!«

Lovro je bil iskreno zmeden, zato je Klemen brž pojasnil: »Ja, a se ne spomniš? No, pa saj sem tudi jaz čisto pozabil nanjo. Posodil si mi jo tik pred maturo, jaz pa ti je nisem nikoli vrnil. Potem sem jo zadnjič našel na dnu predala in zdaj sem tu.«

Lovro je lahko izdavił le: »Klemen, to je pogreb.«

»Vem,« je rekel Klemen ponosno, »in to me ni ustavilo, da ne bi poplašal svojega dolga!«

Lovro ga je še kar osuplo gledal in ves zmeden dejal: »Ali lahko počaka do konca pogreba?« Klemnu predlog ni bil všeč, a se je pravočasno opomnil, da je verjetno slovo od babice za Lovra težka emocionalna preizkušnja, zato se je širokosrčno nasmehnil: »Naj bo, a res samo do tedaj.«

Potem se je odstranil v ozadje. Pa saj ni trajalo tako dolgo, babi Kristina ni bila verna. Obred je bil kratek in dostojen, nekaj ljudi je nekaj lepega govorilo o njej, drugi so medtem dokaj dostojanstveno prestrezali solze, tudi metanje rož v grob je šlo dokaj hitro in takisto dostojanstveno skozi. Pa ne, da je Klemen vse to spremljal zares zavzeto, raje je strmel v drevored v bližini in se posvečal vprašanjem, koliko časa so dotična drevesa rasla, da so začela metati tako glamurozno senco, in koliko ljudi na Žalah jih oskrbuje, da

tako uspešno brstijo, in koliko pogledov neznancev se ustavi na njih, ko morajo prisostvovati pogrebnim aktivnostim.

V množici ljudi, dogajanj in lastnih nesmiselnih misli je Klemen nekako izgubil sled za Lovrom, slišal je le, da so gostje pogreba povabljeni na sedmino v Čad. Seveda mu ni dišalo, da mora napraviti še ta ovinek, a zdaj, tako blizu cilja, ni nameraval odnehati. V gostilni se je zbrala precej velika družčina in večina te mu je preprečevala dostop do Lovra. Sorodniki in prijatelji sorodnikov so njegovega mladostnega prijatelja čisto obkolili. Sprva sploh ni hotel ostati na kosilu, a nazadnje se je izkazalo, da bo moral jesti, preden se bo osvobodil teže dolga.

14
15

Usedel se je na konec mize, kjer je bilo še nekaj prostih stolov. Nikogar ni prepoznal, so pa zato drugi prepoznali njega. Svetlolasi moški se mu je nasmehnil: »Kje si, Klemen, stara sablja? Nisem te videl že sto let.«

Klemen je izostril pogled, da bi se spomnil, od kod bi lahko poznal tega možaka, a poskus ni bil uspešen, saj si je tako redko zapomnil kakšen obraz.

»Jaz te še nikoli nisem videl,« se je naposled v zadregi rahlo nasmehnil.

»Ah, kako tipično zate!« je zaslišal nekoga na svoji desni, se ozrl in v drobni pojavi razmršenih slamnatih las vendarle prepoznal sošolko iz gimnazije.

»Heda!« je zaklical, vesel bolj tega, da se je spomnil njenega imena kot pa nje same, čeprav seveda ni imel nič proti njej. Navdušeno sta si segla v roke,

Heda pa ga je navihano pogledala: »No, vsaj nisi pozabil na vokalistko svojega gimnazijskega benda.«

»Saj ni bil moj bend, jaz sem v njem samo igral na bobne!«

»Nepozabno si igral na bobne, Klemen,« se je zasmejala, »no, in če pozorno pogledaš, boš v Otonu tule prepoznal bas kitaro.«

Klemen je ponovno izostril pogled, premeril svetlo lasca in zmajal z glavo: »Morda pa je vendarle minilo sto let!«

Malo mu je bilo nerodno, da se ni spomnil človeka, s katerim sta delila strast ne toliko do rockovske glasbe (to je bila bolj stvar kitarista Lovra in vokalistke Hede), ampak do tedaj še ne tako popularnih računalnikov, še bolj pa do računalniškega programiranja in iger. Kako je Otonu to uspelo zamenjati za poučevanje igre ali drame ali karkoli že počne na akademiji, mu ni bilo čisto jasno, toda saj bi lahko že v gimnazijskih letih dokaj hitro prepoznal znake njegove gledališke deviacije, ko je z zanosom prispeval besedila za skladbe njihovega benda.

»Ja, sto let,« je dejal Oton. »Lepo, da si prišel. Veš, Lovro je opazil, da te ni bilo na njegovo poroko.«

»Saj me tudi danes ne bi bilo tu, če mi ne bi bilo treba poravnati dolga,« je prostodušno odvrnil pozabljeni prijatelj. Heda je Klemna razumevajoče potrepkala po rami, čeprav ji seveda nič ni bilo jasno: »Kakšnega dolga?«

»Starodavnega,« je bil skop Klemen.

Ko je na mizo prišla hrana, je družba umolknila. Na drugem koncu omizja so bile debate veliko bolj živahne, četudi povsem nerazumljive.

»Lovrov brat bi rad razčistil, kdaj se bo dokopal do babičine dediščine,« je Heda potihoma interpretirala, kaj se dogaja na drugem koncu omizja.

»Kakšne dediščine?« je zanimalo Klemna.

»Takšne, čisto solidne,« je odgovoril Oton, »babi Katarina je zadnja leta nekaj vlagala v neke sklade.«

»Stanovanje, avto, precejšnji prihranki, nakit, veliko nakita,« ga je vestno dopolnila Heda.

»Ah, Lovro bo verjetno čisto zadovoljen z nakitom,« je resno pripomnil Klemen, njegova sogovornika pa sta se samo namuznila.

»Verjetno res. Sofia, Lovrova mama, je veliko bolj naklonjena mlajšemu sinu,« je pripomnil Oton.

»Je pa lepo, da so s temi rečmi počakali do konca pogreba,« je ugotavljal Klemen brez ironije.

Družba je spet molče prežvekovala, pri osrednjem omizju pa je bila debata vse bolj živahna. Na neki točki je Lovro, očitno naveličan preštevanja fičnikov umrle, vstal in se pridružil svojim trem prijateljem. Ne da bi jih posebej pozdravil, je začel:

»Uf, kako naporna je moja družina. Sonja mi ne bo nikoli oprostila, da sem se kar umaknil, medtem ko ji moja mama dopoveduje, kako poseben je bil babičin nakit. Ah, uboga babica, če bi bila tu, bi bila nadvse užaljena, da je treba koga prepričevati o dragocenosti njenega nakita ...« Lovro je spil požirek vina in nadaljeval: »Ampak mislim, da bi ji bil pogreb všeč.«

»Ne,« se je oglasil Klemen, »mislim, da bi si ona želela kaj bolj glamuroznega. Kakšen jazz band, ki bi zaigral nekaj pesmi njej na čast, pa zamerila bi vam, da niste izbrali kakšnega od portretov, na katerem bi bila videti mlajša ...«

»Veš kaj, Klemen,« se je uprl Lovro, »sama je rekla, da naj bo obred skromen.«

»To reče vsak,« se je Klemnu pridružil Oton.

»Ne vsak,« je protestirala Heda, »meni je res čisto vseeno, kakšen bo moj pogreb. To je za tiste, ki ostanejo. Po smrti se ti vsaj s tem, kako so pokvarili tvoj pogreb, ni treba več obremenjevati.«

Lovru ta stavek ni bil všeč: »No, Heda, pretiravati pa spet ni treba. Meni ne bi bilo čisto nič odveč, če bi na mojem pogrebu vrteli kratek dokumentarec o meni, v katerem vsi moji bližnji spregovorijo o mojih kvalitetah, o odkritih in skritih talentih. Ali pa si predstavljam vsaj zelo izdelan spremljevalni umetniški program s kakšnim resnim izvajalcem tipa Andrea Bocelli. Lahko bi po tenorsko prepeval skladbe, ki smo jih skupaj napisali in izvajali – še vedno imam naše demo posnetke in nekaj naših skladb sem spravil tudi v notne zapise. Poleg tega bi Sonja lahko pripravila sklop mojih fotografij: mene v odvetniški pisarni, mene na ljubljanskem maratonu, mene, ko lovim ribe, mene, ko čistim ribe, in mene, ko pečem ribe ...«

»Ne pozabi na Lovra, ki sklada pesmi,« ga je zboedel Oton.

»Pogreb je žanr, kot grozljivka ali komedija,« se je uprl Lovro, »in tem bolj je v žanru, tem bolj je načr-

tovan in izpeljan, toliko večji učinek ima, da ne govorimo o tem, koliko veselja prinese režiserju, mislim, organizatorju pogreba. Samo poglej, kako danes žari moja mama, ker je uspešno spravila pod rušo svojo roditeljico.«

»Skoraj si me prepričal. Mogoče res nič ni slabše od slabo organiziranega pogreba,« je dejala Heda, a s hudomušnim pogledom, ki ga je večina moških spregledala.

»Ja, pri pogrebu se režiserju res ni treba truditi,« se je vmešal Oton s sorodno nabritim nasmeškom v kotičkih ust. »Vsa gledalčeva čustva so že tu, ni jih treba proizvesti, treba jih je le pravilno usmeriti do finala, do katarze, da lahko navzoči naposled uspešno pozabijo na svojca, ki so ga malo pred tem objokovali.«

»Natanko tako!« se je pridušal Klemen, ki v govoru sogovornikov ni prav dobro razbiral ironičnih poant in mu je bilo tudi sicer za svojce, dramaturgijo, pogrebe in katarzo čisto vseeno.

»Pustimo zdaj te obešenjaške teme,« je dejal blago zmedeni Lovro, ki prav tako ni znal več dobro razbirati, kdo se šali in kdo ne, ter vzneseno potrepljal Klemna. »Ti povej, kako si? Tako vesel sem, da si prišel, ne morem ti povedati, kako. Ko te ni bilo na fantovščino in tudi ne na poroko, sem mislil, da si za vedno izgubljen.«

»Saj sem za vedno izgubljen,« je odvrnil. »Mislim, za družbo sem vsekakor izgubljen. Živim zelo spokočno življenje in mislim, da mi čisto nič ne manjka.«

»Ah, lepo te prosim, vsakemu nekaj manjka!« se je zdaj razburil Oton.

»No, če sem čisto iskren, mi res nekaj manjka,« je priznal Klemen.

»Lepo, da si odkrit, prijatelj,« ga je nežno potrepjal Lovro, »vsak potrebuje malo ljubezni v življenju, malo veselja v družbi, malo dopusta od samega sebe.«

»Ah, ne, sploh nisem mislil na nič takšnega. Nič ne manjka, v bistvu imam samo nečesa preveč.« Spet je iz torbe potegnil knjigo. Druščina ga je sumničavo pogledala, Lovro se je prijel za glavo.

»Kakšna knjiga pa je to?« je zanimalo Hedo. Vzela jo je v roke, previdno pogladila platnice in začela listati: »Hm, zanimivo, zanimivo. A mi jo posodiš? To bo po mojem odlična distrakcija med vsemi obveznostmi, ki me čakajo.«

»Ni šans!« se je zadrl Klemen.

Heda ga je začudeno pogledala in prizadeto dejala: »Oprosti, saj bi ti jo vrnila.«

»Saj za to gre, knjiga ni moja. Lovru jo vračam že več kot deset let, morda celo dvajset, in ne morem več živeti s tem!« se je razburil Klemen.

»A, razujem,« je pokimala Heda in se obrnila k Lovru. »Lovro, mi posodiš tole knjigo, prosim?«

»Seveda, Heda.«

»Obljubim, da ti jo vrnem prej kot v dvajsetih letih,« se je nasmehnila.

»Čakajte, čakajte,« se je vmešal nemirni Klemen, »ampak nekaj moramo razčistiti. Lovro, jaz sem ti knjigo vrnil. Reci, prisezi pred pričami tule,

da nimam več nobenega dolga in da je zdaj na tebi, komu jo posodiš in kako jo dobiš nazaj.« Knjigo je medtem Hedi vzel iz rok in jo slovesno položil pred Lovra. Ta se je nasmehnil prijateljevi čudaški vnemi in knjigo slovesno podal naprej Hedi: »Seveda, dragi, svečano prisegam, da sva kvit – in se nama nikoli več ni treba videti!«

»To sem želel slišati!« je olajšano izdihnil Klemen.

Družba se je zasmejala, Heda je dobila knjigo, Klemen pa je znova našel mir v življenju.